

NCERT Solutions For Class 8 Sanskrit Part - I Chapter 1

TTTT 4			
प्रश्य:ा,	1. पाठे दत्तानां पद्यानां (श्लोकानां) सस्वरवाचनं कुरुत—(पाठ में दिए गए श्लोकों का सस्वर		
	वाचन कीजिए-)		
	- छात्र स्वयं सुस्वर वाचन करें।		
प्रश्न: 2,	 श्लोकांशेषु रिक्तस्थानानि पूरवत-(श्लोक के अंशों में रिक्त स्थान की पूर्ति कीजिए-) 		
	(क) समुद्रमासाद्य	·······························	
	(ख) वच	ः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति।	
	(ग) तद्भागधेयं	पशूनाम्।	
	(घ) विद्याफलं	कृपणस्य सौख्यम्।	
	(ङ) स्त्रिया	सर्वं तद् कुलम्।	
उत्तरम्–	(क) भवन्त्यपेया:, (ख) श्रुत्वा, (ग) परमं, (घ) व्यसनिन:, (ङ) रोचमानायां, रोचते।		
प्रश्नः 3.	प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लि	नखत – (प्रश्नों के उत्तर एक पद में लिखिए –)	
	(क) व्यसनिनः किं नश्यति?		
	(ख) कस्यां रोचमानायां सर्वं कुल	रोचते?	
	(ग) कस्य यश: नश्यति?		
	(घ) कस्मिन् श्लोके सब्सङ्गतेः प्रभावो वर्णितः?		
	(ङ) मधुरसूक्तरसं के सृजन्ति?		
उत्तरम्–	(क) विद्याफलम्, (ख) स्त्रियाम्	।, (ग) लुब्धस्य, (घ) प्रथमे, (ङ) सन्तः।	
		ते पाठात् चित्वा संस्कृतपदानि लिखत-(नीचे लिखे तद्भव	
	शब्दों के लिए पाठ में से संस्कृत	शब्द चनकर लिखाः—)	
	यथा- कंजूस कृपण:	, , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	
	कड्वा	······································	
	पूँछ	······································	
	लोभी		
	मधुमक्खी		
	तिनका	••••••	
उत्तरम्–	कटुकम्, पुच्छम्, लुब्धः, मधुमक्षिव	हा, तृणम्।	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपदं	क्रियापदं च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से	
प्रश्नः 5.	कटुकम्, पुच्छम्, लुब्धः, मधुमक्षिव अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व	क्रियापदं च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपदं	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-) कर्त्ता क्रिया	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा– सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजनि	क्रियापदं च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-) कर्त्ता क्रिया त। सन्तः सुजन्ति	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा– सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजन् (क) निर्गुणं प्राप्य भवन्ति	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-) कर्त्ता क्रिया ति। सन्तः सुजन्ति	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा- सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजि (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवनि	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-) कर्त्ता क्रिया कर्ता क्रिया सन्त: सृजन्ति ा दोषा:।	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा- सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजी (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवनि (ग) मधुमिक्षका माधुर्यं	फ्रियापद च चित्वा लिखत — (नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए —) कर्त्ता क्रिया त्ता सन्तः सुजन्ति दोषा: । ता वोषा: । जनयेत्।	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवनि (ग) मधुमक्षिका माधुर्यं (घ) पिशुनस्य मैत्री यशः	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-)	
प्रश्न: 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजि (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवनि (ग) मधुमिक्षका माधुर्य (घ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्य	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-)	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपदं कर्तृपदं और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजि (क) निर्गुणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवि (ग) मधुमिक्षका माधुर्यं (घ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्यं कर्त्तां	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-)	
प्रश्न: 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवनि (ग) मधुमक्षिका माधुर्यं (घ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्य कर्ता (क) दोषाः	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-)	
प्रश्न: 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन र वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति (ग) मधुमक्षिका माधुर्यं (घ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्य कर्ता (क) दोषाः	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-)	
प्रश्न: 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति (ग) मधुमक्षिका माधुर्यं (घ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्य कर्ता (क) दोषाः १ (ख) गुणाः	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-)	
प्रश्न: 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजि (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवनि (ग) मधुमक्षिका माधुर्यं (घ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्य कर्त्ता (क) दोषाः (ख) गुणाः	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-) कर्ता क्रिया ता। सन्तः सुजन्ति ा दोषाः। जनयेत्। : नाशयति। अपेयाः भवन्ति। क्रिया भवन्ति भवन्ति भवन्ति नाशयति	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति (ग) मधुमक्षिका माधुर्यं (घ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्य कर्ता (क) दोषाः (ख) गुणाः (ग) मधुमक्षिका (घ) मैत्री	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-) कर्ता क्रिया ता। सन्तः सुजन्ति । दोषाः। जनयेत्। : नाशयति। अपेयाः भवन्ति। क्रिया भवन्ति नाशयति	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजि (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवनि (ग) मधुमिक्षका माधुर्यं (घ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्यः कर्त्ता र्वा (क) दोषाः (ख) गुणाः (ग) मधुमिक्षका व्य (घ) मैत्री (ङ) नद्यः रखाङ्कितानि पदानि आधृत्य प्रश्	क्रियापद च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-) कर्ता क्रिया ता। सन्तः सुजन्ति ा दोषाः। जनयेत्। : नाशयति। अपेयाः भवन्ति। क्रिया भवन्ति भवन्ति भवन्ति नाशयति	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजि (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवनि (ग) मधुमिक्षका माधुर्यं (घ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्यः कर्त्ता र्वेषाः (ख) गुणाः (ग) मधुमिक्षका व (घ) मैत्री (ङ) नद्यः रेखाङ्कितानि पदानि आधृत्य प्रश्	क्रियापदं च चित्वा लिखत-(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए-) कत्तां क्रिया ति। सन्तः सुजन्ति । दोषाः। जनयेत्। ः नाशयति। अपेयाः भवन्ति। क्रिया भवन्ति जनयेत् नाशयति भवन्ति जनयेत् नाशयति भवन्ति	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपद कर्तृपद और क्रियापदों का चयन व वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरस सृजि (क) निर्गृणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवनि (ग) मधुमिक्षका माधुर्य (घ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्यः कर्त्ता र्षः (ख) गुणाः (ग) मधुमिक्षका (घ) मैत्री (ङ) नद्यः रेखाङ्कितानि पदानि आधृत्य प्रश् कीजिए—) (क) गुणाः गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति	क्रियापद च चित्वा लिखत—(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए—) कत्तां क्रिया ति। सन्तः सृजन्ति ा दोषाः। जनयेत्। ः नाशयति। अपेयाः भवन्ति। क्रिया भवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति (रेखांकित पदों के आधार पर प्रश्न-निर्माण (ख) न्द्यः सुस्वादुतोयाः भवन्ति।	
प्रश्नः 5.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपदं और क्रियापदों का चयन र वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजिन्दि (क) निर्मुणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति (ग) मधुमिक्षका माधुर्यं (छ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्य क्तर्ता (क) दोषाः (ख) गुणाः (व) मधुमिक्षका (घ) मैत्री (ङ) नद्यः रखाङ्कितानि पदानि आधृत्य प्रश्वाजिए—) (क) गुणाः गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति (ग) लुक्थस्य यशः नश्यति।	क्रियापद च चित्वा लिखत—(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए—) कर्ता क्रिया त। सन्तः सृजन्ति । दोषाः। जनयेत्। ः नाशयति। अपेयाः भवन्ति। क्रिया मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति (ख) न् <u>द</u> ः सुस्वादुतोयाः भवन्ति। (घ) <u>मधुमिक्षिका</u> माधुर्यमेव जनयति।	
प्रश्नः 5. उत्तरम्− प्रश्नः 6.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपदं और क्रियापदों का चयन र वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजिन्दि (क) निर्मुणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति (ग) मधुमिक्षका माधुर्यं (छ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्य कर्त्ता र्षः (ख) गुणाः (ख) गुणाः (ग) मधुमिक्षका (घ) मैत्री (ङ) नद्यः रेखाङ्कितानि पदानि आधृत्य प्रश्वं किणिए—) (क) गुणाः गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति। (ग) लुक्थस्य यशः नश्यति। (ङ) महता प्रकृतिः सुस्थिरा भवी	क्रियापद च चित्वा लिखत—(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए—) कर्ता क्रिया त। सन्तः सृजन्ति । दोषाः। जनयेत्। ः नाशयति। अपेयाः भवन्ति। क्रिया मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति (ख) न् <u>द</u> ः सुस्वादुतोयाः भवन्ति। (घ) <u>मधुमिक्षिका</u> माधुर्यमेव जनयति।	
प्रश्नः 5. उत्तरम्− प्रश्नः 6.	अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपदं और क्रियापदों का चयन र वाक्यानि यथा— सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजिन्दि (क) निर्मुणं प्राप्य भवन्ति (ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति (ग) मधुमिक्षका माधुर्यं (छ) पिशुनस्य मैत्री यशः (ङ) नद्यः समुद्रमासाद्य क्तर्ता (क) दोषाः (ख) गुणाः (व) मधुमिक्षका (घ) मैत्री (ङ) नद्यः रखाङ्कितानि पदानि आधृत्य प्रश्वाजिए—) (क) गुणाः गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति (ग) लुक्थस्य यशः नश्यति।	क्रियापदं च चित्वा लिखत—(नीचे लिखे वाक्यों में से करके लिखिए—) कत्तां क्रिया ति। सन्तः सुजन्ति ति। सन्तः सुजन्ति ति। सन्तः सुजन्ति ता। सन्तः सुजन्ति ता। सन्तः सुजन्ति ता। सन्तः सुजन्ति ता। सन्तः सुजन्ति स्वार्यत। स्वार्यत। क्रिया मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति मवन्ति (स्व) न्द्यः सुस्वादुतोयाः भवन्ति। (घ) मुधुमक्षिका माधुर्यमेव जनयति। ति।	

प्रश्नः 7. उदाहरणानुसारं पदानि पृथक् कुरुत-(उदाहरण अनुसार पदों को पृथक्-पृथक् कीजिए-)
यथा- समुद्रमासाद्य - समुद्रम् + आसाद्य
1. माधुर्यमेव —+
2. अल्पमेव —+
3. सर्वमेव —+
4. समानमपि — ···········+ ······
4. तनानाप — 5. महात्मनामुक्तिः— ·······+ ······
उत्तरम्— 1. माधुर्यम् + एव
4. समानम् + अपि 5. महात्मनाम् + उक्तिः
TO THE RESIDENCE OF THE PROPERTY OF THE PROPER
अतिरिक्तः अभ्यासः
(1) श्लोकांशान् परस्परम मेलयत-(श्लोकांशों का परस्पर मेल कीजिए-)
सुस्वादुतोयाः प्रभवन्ति नद्यः श्रुत्वा वचः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति।
साहित्यसङ्गीतकला विहीनः राज्यं प्रमत्तसचिवस्य नराधिपस्य।
सन्तस्तथैव समसञ्जनदुर्जनानां समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेयाः
विद्याफलं व्यसनिन: कृपणस्य सौख्यं साक्षात्पशु: पुच्छविषाणहीन:।
उत्तरम् - सुस्वादुतोयाः प्रभवन्ति नद्यः समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेयाः।
साहित्यसङ्गीतकलाविहीनः सक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः।
सन्तस्तथैव समसञ्जनदुर्जनानां श्रुत्वा वच: मधुरसूक्तरसं सृजन्ति।
विद्याफलं व्यसनिन: कृपणस्य सौख्यं राज्यं प्रमत्तसचिवस्य नराधिपस्य।
(2) पदानि पृथक्कुरुत (पदों को पृथक् कीजिए–)
1. कुलमर्थपरस्य = (+)
2. त्वमेव = (+)
3. अहमपि = (+)
4. समुद्रमासाद्य = (+)
5. गृहमागत: = (+)
उत्तरम् - 1. कुलम् + अर्थपरस्य 2. त्वम् + एव 3. अहम् + अपि
4. समुद्रम् + आसाद्य 5. गृहम् + आगत:
(3) समानार्थकं पदं चित्वा समक्षं रिक्तस्थाने लिखत-(समानार्थ पद चुनकर समाने रिक्त स्थान
में लिखिए-)
मञ्जूषा – सज्जनाः, त्यजति, कीर्तिः, महापुरुषाणां/महात्मनाम्, राजा
1. यश: =
2. नराधाप: =
3. सन्तः =
4. जहाति =
5. महताम् =
****

END ****